25/02/2021

Acrivie și pogorământ de Parintele Constantin Coman

Libraria Bizantina
Preot prof. Constantin Coman

Acrivie și pogorământ

Recent, preoții și credincioșii ortodocși români au trăit una dintre cele mai dureroase drame, anume să moară un prunc la botez sau, mai concret, după botez. Cutremurat de această știre, am tot meditat la acest sfâșietor eveniment, încercând să aflu o lectură duhovnicească sau teologică a lui. Este posibil, desigur, să greșesc, dar simt nevoia să împărtășesc aceste gânduri cu confrații mei preoți și credincioși. Plec de la următoarele premise, pe care le consider reale.

Acest lucru se putea întâmpla oricăruia dintre noi, preoții slujitori. Vor fi fiind confrați care pot crede despre dânșii că lor nu li se putea întâmpla, pentru că au experiență, pentru că stăpânesc bine practica botezului, pentru că sunt foarte atenți etc. Nu mă număr printre ei, deși am botezat nenumărați copii în cei câțiva zeci de ani de preoție, deși sunt obișnuit cu pruncii de la zece ani, când am început

să țin în brațe nepoții de la frați, continuând cu copiii mei și acum cu nepoții. Mai mult decât atât, m-a cuprins o teamă în perspectiva viitoarelor botezuri. Și, deși sunt preot pensionar, unul nu-l voi putea evita în viitorul apropiat pentru că va fi, cu ajutorul lui Dumnezeu, un nepot. Întâmplător îl cunosc pe preotul în cauză. L-am avut student. A fost un student foarte bun și a devenit un preot foarte serios și râvnitor, înrudindu-se cu o familie venerabilă de preoți, el însuși cu o familie frumoasă. Aud despre dânsul că iubea slujbele și privegherile.

Dacă se putea întâmpla oricăruia dintre noi, atunci putem fi în chip real solidari cu confratele nostru în această grea încercare, împărțind cu dânsul și durerea, dar și vina sau responsabilitatea. Dacă Dumnezeu a îngăduit să moară un prunc la botez, lucru nemaiauzit, atunci ar fi o mare amăgire să credem că a fost o nefericită întâmplare datorată exclusiv vreunei stângăcii a preotului.

Îndrăznesc să cred că, dacă Dumnezeu a îngăduit să moară un prunc la botez aceasta este o mustrare adresată tuturor, preoți și credincioși, și ar trebui să ne plecăm genunchii cerând lui Dumnezeu iertare pentru multele și grozavele noastre păcate, care ar fi putut stârni mânia Sa.

Mi se pare meschină încercarea ce se strecoară în mintea fiecăruia dintre noi de a găsi vinovat pe preotul slujitor, excluzându-ne pe noi dintr-o asemenea eventualitate. De aceea nu aș continua cu căutarea unor explicații, nici cu căutarea unor cauze legate de felul în care a botezat părintele copilul, sau cu predici sau texte conținând temeiuri teologice cu explicații de ce Dumnezeu îngăduie să moară uneori prunci nevinovați. Mai mult decât atât nu aș amplifica atitudinea apologetică din partea noastră a celorlalți preoți și teologi sau a autorității bisericești – insinuând puternic că nouă nu ni s-ar fi putut întâmpla ce s-a întâmplat părintelui, și localizând vina exclusiv în persoana acestuia. Este prea dramatic evenimentul și prea neobișnuit și el cred că trebuie citit cu întrebarea:„Cum și de ce a îngăduit Dumnezeu să NE moară un prunc la botez?” Evenimentul nu trebuie minimalizat, prin tăcere sau prin explicații teologice speculative. Nu! Vrem nu vrem, veste aceasta cutremurătoare va suna mult timp mustrător în memoria noastră. Iar dacă ne vom grăbi să o uităm, vom fi și mai vinovați.

Atitudinea pe care eu personal o simt în solidar cu toată preoțimea din România este una de pocăință, gândindu-ne că poate pentru păcatele noastre cele grozave a îngăduit Dumnezeu așa o mustrare.

Câtă durere trăiește familia pruncului este de prisos de spus. Am trăit de aproape zbaterea multor familii pentru a avea copii și nu-mi pot imagina dimensiunile durerii părinților ca un astfel de copil dobândit cu multe eforturi, lacrimi și rugăciuni

să-l piardă după naștere și aceasta chiar în împrejurările botezului. Atât aș spune, că Sfântul Sinod să fi cerut iertare respectivei familii și tot nu ar fi fost de ajuns. Ar fi fost poate singura posibilă mângâiere. Așa am gândit și am simțit, că ar fi trebuit să cerem iertare toți părinților pruncului, că pentru păcatele noastre a îngăduit Dumnezeu așa o mustrare.

Apoi, părintele căruia i s-a întâmplat nenorocirea să se întrebe și el cu duh de umilință și pocăință: „Doamne, se putea întâmpla oricui, dar dacă ai îngăduit să mi se întâmple mie, nu cumva păcatele mele au fost cele care au făcut ca dintre toți preoții, eu să fiu atât de tare certat?”

În fine, părinții copilului, oricât de îndurerați ar fi, ar putea spune și ei, cu același duh de pocăință și de umilință: „Doamne, se putea întâmpla oricui, dar dacă s-a întâmplat cu pruncul nostru, nu cumva pentru păcatele noastre sau ale părinților noștri ai îngăduit ca noi să plătim prețul acesta?”

Ar fi însă cu totul cinic și inuman să cerem părinților să arate o atitudine de umilință și de pocăință, iar noi, preoții să ne ascundem în spatele unor atitudini și texte speculative apologetice.

Atitudinea aceasta de pocăință, cu gândul la mulțimea păcatelor și fărădelegilor cu care neîncetat supărăm pe Bunul Dumnezeu, mi se pare că ar fi bineplăcută lui Dumnezeu și în același timp ar ajuta pe oameni să treacă prin această dureroasă încercare.

În fața reacțiilor publice care au apărut, ar trebui să avem aceeași atitudine de asumare a evenimentului, cu conștiința profundă că „pentru păcatele noastre a îngăduit Dumnezeu aceasta”, cum ne învață părinții și înaintașii noștri. Îmi răsună în minte cuvintele Dreptmăritorului Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt, rostite după ce a fost înfrânt de oastea păgână: „Doamne, pentru păcatele poporului, dar cu deosebire pentru păcatele mele, ai îngăduit să fim biruiți de păgâni.”Declarațiile în duh apologetic de genul, că se învață la facultate practica botezului, mi se par că arată multă imaturitate duhovnicească.

Cât despre discuțiile generate în public pe acest subiect, ele cred că ar fi fost mult temperate dacă am fi ieșit cu o declarație de asumare in corpore a evenimentului dureros, nu de trimitere la eventuale neatenții ale preotului slujitor sau ale familiei pruncului. În fața celor care ne cer să renunțăm la întreita-afundare, nu cred că se vor dovedi liniștitoare, nici tonul radical și absolut cu care ne apărăm păstrarea întreitei-afundări și nici soluțiile surogat, de orice natură ar fi acestea – inclusiv cea cu săvârșirea botezului numai de preoții cu experiență.

Dincolo de faptul că în felul acesta se trece foarte ușor și neduhovnicește peste eveniment, insinuându-se că totul se datorează lipsei de experiență a preotului, se trece peste înțelepciunea Bisericii dintotdeauna care operează în toate cu măsura acriviei și cu cea a iconomiei sau a pogorământului.

Poate că ar fi fost nevoie să spunem mai limpede că dintotdeauna Biserica a funcționat cu măsura pogorământului, care nu afectează cu nimic validitatea tainei, tocmai datorită faptului, că, deși forma văzută a rânduielii bisericești este foarte importantă, lucrarea care se săvârșește, și la Botez și la celelalte Taine și slujbe bisericești, este nevăzută, este de ordin duhovnicesc, nematerial. Și această lucrare se săvârșește la fel de deplin și când se săvârșește slujba după toată rânduiala, dar și atunci când, din motive bine-întemeiate se fac pogoră minte de la rânduială.

Mai rămâne de stabilit, cine hotărăște aplicarea pogorământului și dacă motivele invocate sunt legitime. Biserica nu este tribunal, ci spital, mai curând. Arată înțelegere, înainte de orice, slăbiciunilor și neputințelor omenești.

Regula generală a aplicării pogorământului este neputința. Dacă nu se poate dintr-un motiv sau altul afunda copilul, nu-l afundăm complet, ci îl afundăm numai parțial sau chiar deloc, botezându-l prin stropire. Am avut de curând o discuție cu mai mulți confrați și am ajuns la concluzia că un astfel de pogorământ se poate aplica, la nevoie, chiar și preotului care are temeri mari să afunde de tot pruncul. Firesc ar fi să nu se teamă. Dar dacă nu-și poate depăși teama, eu cred că poate aplica pogorământul. Se poate aplica pogorământul și în situația în care părinții se tem peste măsură de afundare. Iată, acum, după cele întâmplate la Suceava, sigur vor apărea cazuri numeroase în care părinții vor insista ca prunci să nu fie afundați complet. Preoții sunt datori să le explice că rânduiala este prin afundare completă, dar dacă nu vor reuși să convingă pe părinți, cred că se poate aplica pogorământul. Eu sunt sigur că majoritatea părinților vor dori în continuare rânduiala canonică a întreitei afundări.

Pogorământ nu înseamnă înlocuirea rânduielii canonice. Nici vorbă, ci, dimpotrivă funcționarea pogorământului salvează rânduiala canonică. Excepția confirmă regula, cum se spune.

Să spunem că în rânduiala Bisericii se prevede că, la nevoie, în situații excepționale, pogorământul poate merge până la botezarea copilului cu praf dacă nu este apă și de către orice creștin, dacă nu este preot și prin simpla rostire a cuvintelor „Se botează robul lui Dumnezeu (numele) în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh!” Desigur, se prevede, după aceea completarea slujbei. Dar dacă se întâmplă ca pruncul să moară, el se consideră botezat. Să ne amintim de faptul că în Biserică a funcționat și valabilitatea „Botezului dorinței”, adică să fi avut cineva dorința de a se boteza, dar să nu fi apucat dintr-un motiv sau altul să se boteze înainte de a muri. Să nu mai vorbim de botezul sângelui, adică de moartea martirică, înainte de a fi botezat cineva.